HET JUBILEUMJAAR, EEN TERUGBLIK

door

J.G.J. Kuiper

Hoewel het jubileumjaar al weer ver achter ons ligt, lijkt mij een nabeschouwing wel op zijn plaats, al was het alleen maar om enkele feiten en gebeurtenissen in herinnering te brengen, die nauw met de viering verband houden. Zoals bekend, streefde de jubileumcommissie er naar, de viering van het vijftigjarig bestaan extra luister te geven door zoveel mogelijk in de Vereniging genomen initiatieven te laten samenvallen. Helemaal gelukt is dat niet, omdat er nu eenmaal ook onberekenbare factoren in het spel waren.

In de eerste plaats gaf het een grote voldoening, dat, ondanks aanvankelijke sombere vooruitzichten, de herziene en uitgebreide herdruk van 'De landslakken van Nederland', door E. Gittenberger, W. Backhuys & Th.E.J. Ripken (Uitg. Kon. Ned. Nat. Hist. Ver. 1984, 184 p, 192 afb., 102 kaarten), nog tijdens de vergadering (tegen gereduceerde prijs) aan de aanwezigen kon worden aangeboden. De eerste druk dateerde van 1970. In de afgelopen 14 jaar werden 6 nieuwe landslakken aan de faunalijst van ons land toegevoegd. Nieuw in deze uitgave zijn de verspreidingskaarten, die het werk van J.N. de Vries zijn, en de Nederlandse namen, die met zorg bewerkt zijn door R. Bank (een fotocopie van deze naamlijst zou aan de redactie van 'Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse taal' gezonden moeten worden!). Het succes van dit werk heeft een groep malacologen doen besluiten, plannen uit te werken voor een tweede deel, dat de zoetwatermollusken van ons land zal behandelen.

Over de enorme inspanning van Basteria met o.m. de Alcegiras-monografie, een vervolgdeel op de Conidae-revisie en het laatste deel van de Fossielenatlas hoef ik hier niet nader uit te weiden. De voltooiing van laatstgenoemd werk was voor de Werkgroep Geologie van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, van welke groep verscheidene Zeeuwse leden der NMV lid zijn (CB 220: 1569), aanleiding om, nog steeds in het kader van het jubileumjaar der NMV, een tentoonstelling in het Zeeuws Biologisch Museum te Oostkapelle bij Domburg te houden (CB 220: 1574, 223: 35). De opening hiervan kon eerst op 2 februari 1985 plaatsvinden. De titel luidde 'Fossiele schelpen zoeken ... en vinden in Zeeland'. Een typografisch verzorgde uitnodigingskaart alsmede een bericht in de pers, hadden er voor gezorgd dat verrassend veel publiek naar dit in het groen van de binnenduinrand verborgen museum getogen was. Dicht opeen tussen de vitrines hoorde men de geestige openingstoespraak van ons medelid A.W. Janssen aan. Op onderhoudende wijze vertelde hij over zijn jeugdervaringen op schelpengebied, en maakte hij ons deelgenoot van zijn vreugde bij het vinden o.m. van zijn eerste spoelhorentje. Tijdens een eenzame verzameltocht op het strand lag hij eens op zijn buik te zoeken in fijn aanspoelsel, toen hij plotseling een harde hand in zijn nek voelde en een stem hoorde die tegen een ander zei: 'Dirk, dit is een nieuw lid!' Er viel, aldus spr., niet aan te ontkomen: van toen af tot zijn 23ste jaar was hij lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. In de NJN hoorde Janssen voor het eerst iets over het bestaan van fossielen. De weg leidde toen naar de schatkamer van fossiele schelpen, de kalkbranderij te Den Briel. Al vroeg bezat spr. 'Kaas en ten Broek', 'een boek, dat ik werkelijk kapot gelezen heb'. Met humor vertelde hij ook over zijn eerste contacten met de Rotterdamse leden van de NMV, waarvan hij intussen lid geworden was. Hij had hen leren kennen in het Natuurhistorische Museum te Rotterdam. Daar ontmoette hij ook, tot zijn voordeel, een eerbiedwaardige conservator 'die alles wist en aan wiens oordeel niet getwijfeld mocht worden', en die 'behoorde tot de zeer elitaire groep die zich het best laat omschrijven als: Wij Wetenschappers'. Deze conservator, bekend om zijn vernietigend oordeel over het gedoe van amateurs, zei eens 'Die Janssen kan aardig verzamelen, maar determineren leert hij nooit'. Veel later, in Leiden, volgde Janssen, zo concludeerden de toehoorders, zonder aarzelen de weg van zijn bestemming.

Het verhaal sloeg in, vele aanwezigen herkenden zichzelf in deze jeugdervaringen. In de Provinciale Zeeuwse Courant verscheen vlak voor en kort na de opening een artikel over de tentoonstelling, die o.m. een twintigtal vitrines omvatte en die geruime tijd te bezichtigen zou zijn.

Aan het eind van het jubileumjaar verscheen van de hand van A.W. Janssen het lijvige tweedelige werk 'Mollusken uit het Mioceen van Winterswijk-Miste' (Deel I, 452 blz. tekst; deel II 42 platen, zie verder CB 222:8). Er staan honderden duidelijke tekeningen in en de fotografische afbeeldingen zijn van uitnemende kwaliteit. Dit werk is in de vergaderingen van de jubileumcommissie verscheidene malen een onderwerp van discussie geweest. De commissie had graag de NMV in de verschijning ervan betrokken, maar gezien de reeds hoge lasten onzer Vereniging in verband met de jubileumviering, moest ten slotte toch van financiële deelneming worden afgezien. Het is een prachtig werk, een boek dat in de bibliotheek van iedere malacoloog thuishoort, ook al is hij niet in de eerste plaats geïnteresseerd in fossiel marien. Er staan nog heel wat vraagtekens achter genusnamen en veel vondsten zijn niet tot op de soort gedetermineerd. Dit getuigt van grote voorzichtigheid en een weldadige afkeer van klakkeloos publiceren van nieuwe soortnamen. Het bewijst ook, dat er nog een groot terrein van onderzoek braak ligt, waartoe iedere serieuze

verzamelaar zijn bijdrage kan leveren. Aan de moderne verzameltechniek is veel aandacht besteed, maar, als ik het goed begrepen heb, doet de veldwerker er goed aan, behalve boorgereedschap ook een graafmachine en een bulldozer in zijn bagage mee te nemen ...

De schrijver meent, dat dit boek 'niet gezien moet worden als de definitieve wetenschappelijke bewerking van de Miste-fauna. Veel meer is het een inventarisatie van de op dit moment bestaande kennis van deze fauna'.

Hier volgen enkele aanvullende gegevens op het Jubileumnummer CB 220, en wel aan de hand van de 12 hoofdstukken.

(1. Inleiding). Het verenigingslid, dat over 25 of 50 jaar aan de beurt komt om een verhaal over de geschiedenis der NMV te schrijven, zal het enerzijds gemakkelijker, anderzijds moeilijker hebben dan ondergetekende. Gemakkelijker, omdat hij gebruik zal kunnen maken van de deskundig opgezette uitgave van J.G.B. Nieuwenhuis 'Inventaris van de Archieven van de Nederlandse Malacologische Vereniging 1934-1984', een uitgave van de Gemeentelijke Archiefdienst Rotterdam (1984, 22 p.). Verder ook, omdat hij vermoedelijk gemakkelijker aan zijn illustratiemateriaal zal komen, nu de NMV sinds kort aan een fotoarchief bouwt, waarin hopelijk ook de vele tijdens de jubileumvergadering gemaakte opnamen een plaats zullen vinden. Anderzijds zal hij het moeilijker hebben, omdat er al sinds vele jaren geen register meer verschenen is op de Correspondentiebladen[1] en er ook al heel lang geen up-to-date ledenlijst het licht heeft gezien.

(2. Ledencorps). Van de groei van het ledencorps gaf ik grafieken (CB 220: 1560). Verduin (CB 223: 23) rectificeerde enkele van de door mij verkregen aantallen. Stellig beschikte hij over betere informatie dan ik. Alweer een argument om binnenkort weer eens een ledenlijst in het CB op te nemen (NB. de mutaties verschijnen in het CB, dus hoort ook de ledenlijst erin).

(4. Verzamelreizen enz.). Fraai geconserveerde gebeeldhouwde schelpen ontdekte ik in de kapitelen van de marmeren zuilen in de grote ontvangsthal van het Koninklijk Paleis op de Dam. Volledigheidshalve meld ik hier ook, dat wijlen Van der Most mij in 1967 kiekjes toestuurde van de uit 1631 daterende gevel ener bakkerij in Koevorden en van de gevel van het stadhuis te Delft, beide versierd met guirlandes van gebeeldhouwde schelpen. Het is opmerkelijk, dat deze voor ons land karakteristieke architectonische ornamenten vrijwel steeds uit de eerste helft van de 17de eeuw stammen.

Naar aanleiding van het bericht op p. 1566 kan ik, tot geruststelling van vele leden, uit eigen waarneming berichten dat het museum 'Miramar' niet naar Vlissingen verhuisd is, doch rustig in Vledder is gebleven, waar het nog steeds vele bezoekers trekt. Ik heb het zomer 1985 bezocht en trof er ook mevrouw Warners aan, nog even vitaal en strijdbaar als vroeger, en nog steeds hopend op een overheidssubsidie voor haar educatief werk, al was het alleen maar om de nodige dakreparaties te kunnen laten uitvoeren.

(5. Contacten enz.) Wat hebben nieuwe leden aan de periodieke rubrieken 'Mutaties ledenlijst', als zij die ledenlijst zelf niet onder ogen krijgen? Het CB mag zijn roeping van contactblad niet verliezen. Laat CB desnoods een verkorte lijst geven, nl. alleen van de Benelux-leden en zonder de rubrieken Ruil Basteria enz.

Op p. 1672 wordt er op gewezen, dat Amsterdam in 1959 het startblok van de internationale malacologische congressen was. Volledigheidshalve zij eraan herinnerd, dat deze historische gebeurtenis ook in het Britse blad Journal of Conchology (Vol. 24, Nr. 11, 1960, p. 405/06) vermeld werd.

(7. Boeken enz.) Op p. 1577 is sprake van de verschijning van een tiendelige monografie der keverslakken, als daarvoor de nodige

[1] Bij het ter perse gaan van dit nummer van het CB was een register dat t/m 1983 in deze lacune voorziet, verzendklaar. (Red.)

subsidies gegeven kunnen worden. Dit laatste nu is het geval, want in 1985 verschenen achtereenvolgens twee delen van deze Monograph of Living Chitons, door Piet Kaas & Richard A. van Belle, met resp. 240 en 198 blzn, resp. 95 en 76 figs, 45 en 40 kaarten. De tekeningen van Kaas zijn meesterlijk. Deze belangrijke uitgave verdient een deskundige bespreking in Basteria.

(8. Malacologische proefschriften). In de rij van promovendi van vóór de datum van oprichting der NMV is abusievelijk niet vermeld: J.A.W. Groenewegen, die in 1924 te Utrecht promoveerde op een studie 'Over den bouw en de ontwikkeling van de broedzakken van Sphaerium rivicola Lm.'

(11. Eponiemen enz.). Hieronder volgt nog een aantal eponiemen, die niet genoemd zijn op de pp. 1589 en 1590 van het jubileumnummer 220. Een eervolle vermelding verdient het feit dat, in 1985, een medelid naar wie een nieuwe soort vernoemd was, uit erkentelijkheid hiervoor, een boeket bloemen gestuurd heeft aan de betrokken auteurs!

Breure, A.S.H.: Temesa (T.) breurei Loosjes & Loosjes-Van Bemmel 1984.

Bruggen, A.C. van: Mitrella bruggeni Van Aartsen, Menkhorst & Gittenberger 1984.

Janssen, A.W.: Melanopsis (Stilospirula) jansseni Anderson 1964; Eulima (Balcis) polita jansseni Nordsieck 1972; Trophopsis jansseni Hinsch 1977; Menestho jansseni Hinsch 1977; Cerithiopsis ariejansseni R. Janssen 1979; Turbonilla jansseni Van Aartsen 1981; Cingula jansseni Verduin 1984; Gibberula jansseni Van Aartsen, Menkhorst & Gittenberger 1984.

Joosse, J.J.: Hydrobia joossei Van Aartsen, Menkhorst & Gittenberger 1984.

Keukelaar, H.P.J.: Marginella (Volvarina) keukelaari Van Nieuland 1981.

Mark, D. van der: Cerithiopsis vandermarki Janssen 1967.

Menkhorst, H.P.G.M.: Menkia horsti Boeters, Gittenberger & Subai 1985.

Meijer, T.: Meijeriella Bank 1985.

Regteren Altena, C.O. van: Alvania altenai Van Aartsen, Menkhorst & Gittenberger 1984.

Verduin, A.: Aclis verduini Van Aartsen, Menkhorst & Gittenberger 1984.

Vervoenen, M.: Glibertturricula vervoeni Cadée & Janssen 1985.

Zorn, A.: Scacchia zorni Van Aartsen & Fehr-de Wal 1985.

(Foto's). De toelichting op p. 1595 loopt tot Nr. 43. Op p. 1600 is echter nog een Nr 44: L.J.M. Butot. Rectificatie van Nr. 38, toelichting op p. 1595: geheel links op de foto zit het vroegere lid A.W.J. Meijer, geheel rechts zit L. van Duuren.

T e n s l o t t e een belangrijke omissie, nl. die van de HAMER, die doodgezwegen wordt in het CB en zelfs niet in het verslag van de jubileum-

vergadering (CB 222: 2) vermeld wordt! De jubileumcommissie had namelijk, overigens zonder achtergedachte, gemeend, dat het Bestuur een voorzittershamer best kon gebruiken, een symbool bij uitstek van doortastend optreden en van besluitvaardigheid. Met een fijngevoelige toespraak heeft prof. Joosse het fraaie geschenk overhandigd. Waar was op dat moment de notularis met zijn gedachten en zijn potlood??? Het was bovendien niet zómaar een hamer. Tientallen winkels en antiekzaken waren bezocht op zoek naar het begeerde werktuig. Steeds vergeefs. Enkele zaken hadden houten standaardhamertjes, volgens een uniform model gemaakt in de derde wereld. Maar de onze moest iets unieks zijn. Tenslotte werd het vermoedelijk enige nog levende lid van het gilde der voorzittershamerdraaiers van het Europese continent ontdekt, een vakman ver weg op het Franse platteland. De tip kwam van een loge van Franse vrijmetselaars. De hamerdraaier leverde op maat en op bestelling en kon zelfs een ivoren kop aanbieden, 'maar mijnheer weet zeker wel, dat ivoor tegenwoordig verbodswaar is?' Daarom draaide hij voor de NMV een elegante kop van bijna even nobele 'ivoirine', whatever that may be. Voor de steel werd sterk rozehout uitgekozen. Het voorwerp kwam moeizaam door de Hollandse douane, zo sprekend is de gelijkenis met ivoor. De invoerrechten waren dan ook overeenkomstig hoog.

Prof. Joosse zorgde voor een gegraveerde inscriptie, waardoor de hamer voortaan een identiteit heeft en door geen andere voorzitter meer gebruikt zal kunnen worden dan die der NMV. Toen de voorzitter na de aanbieding de eerste klap gaf, heeft die alle commissieleden als muziek in de oren geklonken!

Nu mijn gedachten even afdwalen naar deze geslaagde jubileumdag, denk ik ook met veel plezier terug aan het genoeglijk samenzijn in Ristorante Napoli aan de Grote Markt, waar het Bestuur de jubileumcommissie, na afloop van de vergadering, uitgenodigd had tot een afscheidsmaal. Terwijl het pijpestelen regende, zaten wij binnen gezellig bijeen aan een lange tafel, kwetterden als spreeuwen en genoten van de Italiaanse gerechten die de vriendelijke chef opdiste. Elk der leden van de stilzwijgend ontbonden jubileumcommissie kreeg van het Bestuur als geschenk een fles Bourgondische rode wijn mee naar huis, gepersonaliseerd door een met wijnranken bedrukt extra etiket, waarop stond 'Voor de jubileumcommissie, van het NMV bestuur, omdat de organisatie van het jubileum áf was'. Bestuurderen, mede namens alle vroegere commissieleden: nogmaals dank! - Wat mij betreft, de lege fles is al lang gerecycleerd, maar het speciale etiket is tijdig losgeweekt en wordt nu in mijn archief bewaard.